

NAPREJ

— Glasilo jugoslovanske socialne demokratične stranke —

Štev. 84.

V Ljubljani, ponedeljek dne 22. oktobra 1917.

Leto I.

Težkoče aprovizacije in produkcije.

Aprovizacija postaja vedno težavnejša. Vsako leto se poslabšujejo razmere. In vprašujemo se, kaj je temu vzrok. Seveda je več vzrokov: manjša denarna vrednost, pomanjajoča produkcija, neprecizna izvedba aprovizacije in veliki nagon imovitih slojev, da si preskrbe življenske potrebščine po vsakršni ceni. V Nemčiji so ustanovili poseben vojnogospodarski urad, ki naj bi olajševal produkcijo in razdeljevanje pridelkov. Ta urad ima nalogo, da skrbi za soglasje med civilno in vojaško upravo. Prebivalstvo v zaledju ima delovno silo, blago, vsa ta sila in imetje treba pametno razdeliti, da služi zaledju in vojski. Če industrija in poljedelstvo ne dobita potrebnih delavcev ob primernem času, če ne dobijo prilike, da bi dobavila blago aprovizaciji, orodje kmetijstvu in industriji, mora nastati kriza, v gospodarstvu in aprovizaciji. Kako naj orje kmet, če nima konj ali vola, ali če nima pluga, ne delavcev. Kako naj dobe mesta blago, če nima poljedelec konj, da bi spravil pridelke na kolodvor, in če jih spravi na železnico, se ustavi promet, nastane mraz in krompir zmrzne. Kako naj bo dovolj sladkorja, če ljudje ne marajo več pridelovati sladkorne pese, oziroma je ne morejo, ker nimajo pomočkov. V produkciji je nastala kriza. Industrija in poljedelstvo sta pa postala bogata, plačala sta dolgeve in posamezniki so si nakopičili velika imetja. Spričo vseh sitnosti in skrbi ter pomanjkanja delovnih pomočkov so se produktivni sloji tudi naveličali teh razmer in žele miru, žele uživati sadove svojega »truda«, ki jim jih je prinesla vojna, lepo v miru in producirati le zase, toliko kolikor potrebujejo. Da bi se te razmere izboljšale ne morejo pomagati darila, ne prisilni zakoni, ne agitacija. Apatija do produkcije se je vgnezdila in je le malo upati, da bi se obrnilo na bolje. Delitev porabe človeških moči, prometnih pomočkov in produkcijskih pomočkov bi bili

morali urejevati že prej, preden se je produkcija upehala, že prej bi bila morala delati vojska in zaledje v soglasju. Skrb vojaške uprave za vojsko in skrb civilne uprave za zaledje, redna vršitev gospodarstva, to sta dva popolnoma enakovredna pojma v vojni, ki obo zagotovita trdno obrambo na zunanji in močno zaslombo na znotraj, če sta v soglasju. Tega soglasja ni, to opazamo vsak dan bolj v produkciji in aprovizaciji. In če že ni prepozno, spraviti to vprašanje v soglasje? Krizo imamo, gospodarsko krizo, ta se ne bo dala odpraviti kar s kratko operacijo, z zakonom, s strogostjo.

K. Kautsky:

Avstrija in Srbija.

4. Panslavizem.

Panslavizem kakor panlatinizem ali pangermanizem ni tvorba, ki z nujnostjo izvira iz modernega razvoja, kakor izvirajo stremjenja narodnosti po politični samostojnosti. Nacionalna stremjenja imajo svoje naravne korenine v važnosti jezika za politiko. Izvirajo iz potrebe, da napravijo narodni jezik za državni jezik in nujno nastopajo povsod, kjer se prične gibati moderna demokracija.

Panslavizem, kakor tudi panlatinizem ali pangermanizem, pa nima s takimi stremljenji nič opraviti. Na noben način ne temelji na skupnosti jezika. To se je prav drastično pokazalo na prvem panslavističnem kongresu leta 1848. v Pragi, na katerem so se razumeli le s pomočjo nemščine, kakor je znano. Nemščina je bila edini jezik, ki so ga razumeli vsi navzoči Slovani.

Panslavizem je prav tako kakor njemu enaki panizmi zapada umeten produkt profesorjev, filologov in zgodovinarjev, ki so raziskavali sorodstveno razmerje jezikov. Nespametno je, če se sklepa iz sorodnosti jezika na krvno sorodstvo in če se govori potem v takem zmislu o slovanskem »plemenu«, ki mora seveda voditi plemenski boj proti germanskemu plemenu. In prav tako

jezika na interesno sorodstvo. S tem pa nespametno je, če se sklepa iz sorodnosti veda nikakor ni rečeno, da ne bi bila mogla vsled tega postati sila. Le to je, da so bili utemeljeni ti interesi v drugih faktorjih kakor v sorodstvu jezika.

Najvažnejši interes, ki je tičal za panslavizem, je bil interes carizma samega, obvladatelja velike mase Slovanov. Ob času zadnjega ljudskega štetja na Ruskem (1897) je živelo tam 92 milijonov Slovanov. Število Slovanov na vsem svetu so cenili takrat na 120 milijonov. Združitev vseh Slovanov v politično skupnost ni mogla torej pomenjati nič drugega, nego da se združijo vsi pod carjem.

Toda edino le potreba obvladateljev Rusije samih bi seveda ne zadostovala, da dvigne panslavizem v resen političen faktor, če bi jim ne prihajale nasproti potrebe onih narodov, ki so jih želeli obvladati carji. Te potrebe so izhajale iz nepovoljnega položaja Slovanov v Turčiji in Avstriji.

Stremljenje teh Slovanov, da izpremenijo svoj položaj, se seveda ni izražalo vedno v panslavizmu. To stremljenje je bilo kaj različno. Slovani v Avstriji, zlasti Čehi in Jugoslovani, mnogo manj Poljaki in Ukrajinci, so bili vedno ogroženi od Nemcev in Ogrov. Vsak od teh narodov pa je uvideval, da iz lastne moči ne more biti kos svojim ogroževalcem. Iskali so sile, ki bi jih ščitila in menili so vedno, da jo najdejo v kaki dinastiji. Zato so učinkovali protirevolucionarno. Vendar pa ni bila vedno ena in ista dinastija, od katere so pričakovali zaščite.

Kadar so nastopali Nemci in Ogri kot rebeli, tedaj so se ponudili oni Slovani domači dinastiji in so postali njene obrambne čete proti revoluciji kot najzvestejši patriotje. Če pa je hodila dinastija z Ogri in Nemci roko v roki, tedaj so se izpremenili slovanski patriotje v veleizdajalce in škilili ter romali so v Moskvo, da dobe carjevo zaščito proti svoji vladi. V takih časih so gojili idejo panslavizma.

Vloga carja kot zaščitnika grških kristjanov mu ni prinesla le prijateljstva Srbov.

LISTEK.

F. S. Frančetov:

Utrinki.

II.

Lepa je Ukrajina v svoji sanjavi otožnosti. Lahen veter ziblje vejice brez žalujk. Vsa neizmerna planjava otožno učinkuje na čuvstvovanje. Posebno za nas, ki smo prišli iz krasnih pokrajin solnčnega juga. Oko išče točke, ki bi si na njej odpočilo. Ustavlja se na selih, ki s svojimi skupinami brez in borov prijetno prekinjajo tožno enoličnost.

Vkljub vsej otožni enoličnosti pa obliva poseben čar tudi te pokrajine. Milote volinjske pokrajine opeva veliki ukrajinski pesnik Ševčenko v svoji »Noč v Ukrajini«. Ševčenkovi spisi so polni miline in žive ljubezni do domačije. Iz njih vro mehka čuvstva, ki šele prav razkrivajo krasoto in milino neizmernih volinjskih in podolskih planjav.

»Po zimi krasi blesteče ivje sanjave breze in nizke višnje, ki jih je vse polno med

lišami. Zlasti čarobne so v ivje odete breze v jasni mesečini.

Ko mine ostra zima, ovenča mila pomlad Ukrajino s pestro krasoto. Živahno zapljuje novo življenje in se veseli preporeda v svečano odeti naravi . . .

Ob ognju pod višnjami sedi stari Aleksej in si kuha borno kosilo: krompir in fižol skupaj, vse brez zabele in soli. Prava uteha je osamelemu starcu, ako se more s kom razgovarjati.

Vprašam ga nekoč, kako to, da je ostal v vasi sam, dočim je vse drugo pobegnilo, oziroma bilo odvedeno.

Bridko se je pritoževal starec nad kruto usodo, ki ga je osamila. Bojni hrup, ki je prej divjal v Galiciji, je prihrumel v mirni in tihi Volinji. Prebivalstvo je deloma pred bojnimi truščem zbežalo in se skrilo v obširnih gozdovih. Ostale pa so Rusi odvedli v notranjost dežele.

Tudi Aleksej je bil s svojo ženo med ubežniki. Gospodinjina skrb pa je ženo še enkrat gnala iz varnega skrišča v zapuščen dom, odkoder se ni več mogla vrniti.

Rusi so jo odvedli seboj z drugimi vred, in Aleksej je od tedaj ni več videl.

Sinova Alekseja sta bila pozvana v bojne vrste. Eden je prišel v vjetništvo, drugi pa se še bori v sprednji črti.

Čeravno je starec lastnik dveh domov, je moral bivati v skednju na slami, dokler se mu ni v veži napravilo nekako kamrico, kjer je moral bivati kljub ostri zimi.

»Oh, da bi pan Buh dal, da me spasi smrt!« je pogosto vzdihoval starec . . .

Polagoma se je v gozdovih skrito prebivalstvo povrnilo v vas. Le še tupatam je prišla zakasnela družina.

Pred cerkvijo stoji ob cesti voz, obložen s culami in skrinjami. Obdaja ga družina, ki se je vrnila na dom. Našla ga je porušenega, in sedaj ne ve kam. Čaka, da se ji odkaže drugo bivališče.

Mrzel veter brije. Mož stoji pri konjih, okrog matere, ki sedi na culi, se stiska petero otročičev. Najmanjšega greje mati na prsih. Po licih ji polze vroče solze in kapljajo na dete . . .

in Bolgarov, temveč tudi prijatelje Grkov in Rumunov. Njegova vloga kot zaščitnik Slovanov je pa pritegnila zopet v njegov krog katoliške Čehe, Slovence, Hrvate.

Zato je gledala Avstrija z vse večjo nezaupljivostjo na panslavističnega carja kot na zaščitnika grško-orientalske cerkve.

(Dalje prih.)

Dijaški domovi.

V »Narodu« sem čital poročilo o zadnjem občnem zboru dijaškega podpornega društva »Domovina«. Najbolj zanimiv je predlog tržnega nadzornika, živinozdravnika gospoda Ribnikarja, ki je predlagal zbirati fond za dijaški dom v Ljubljani. Imenoma navedeni pedagogi-profesorji, uradniki, očetje so prišli po debatiranju sem in tja do soglasnega sklepa, do soglasnega prepričanja, da je v resnici pametna ideja, — ideja, da se začne zbirati denar za dijaški dom.

Namen tega dijaškega doma bo — najbrže —, da bodo revni šolarji preskrbljeni s hrano, stanovanjem in obleko. Da bo gotova vsako jutro skodelica kave, opdan toliko dek mesa, zelenjadi, da bo gotova zvečer tečna večerja. Da ne bo treba tem siromakom, ki se ukvarjajo s klasično vedo, ki logaritmirajo, filozofirajo in srednješolsko logiko študirajo, letati vsak dan od družine do družine, kositi v predsobi, večerjati v kuhinji premožnega meščana, dobrotnika ubogih dijakov. Želodčno vprašanje teh študentov ne bo skrbelo.

Dobro je to, hvalevredno. Pozabili pa so gospodje najbrže: da je od dijaškega doma pa do soldaške kosarne en sam korak. Kratek korak! Življenje fantiča bo nabito na vratih, bo razdeljeno na minute. Vstal ob 1/6., ponavljal boš do 1/8. itd. Bog ne daj, da bi prebiral fant mesto ponavljanja naloženih kitic kak roman. Za enkrat bi dobil ukor, če pa bi se to ponavljalo: »brco. Kot neubogljiv, pokvarjen, izgubljen — stigmatiziran!

Seveda: morda imajo tajne, lepe načrte, da bo dom urejen po najmodernejših pedagoških principih. Pravim — morda. Doslej vsaj pa je bilo vedno tako in zdi se mi, da mora celo tako biti. Vprašajmo starega prefekta takih zavodov, domov: mora tako biti, sicer ni mogoče krotiti teh butic, bo dejal.

Odbor ni upošteval: kolikor mladih duš, toliko nerazvitih individualnosti.

Pa še na nekaj je pozabil cenjeni odbor podpornega društva »Domovina«:

Da se bodo ti fantiči ločili od drugih. Da bodo nosili najbrže enake cajgaste hlače.

Izdano je bilo povelje, da mora vse civilno prebivalstvo zapustiti vas. S seboj naj vzame svoje lastnine kar more, ker ne bo moglo hoditi po živila.

Bilo je mrzlo jesensko jutro. Iz cele vasi so se zbirali pred cerkvijo.

Po cesti, iz spodnjega konca vasi, tira huzar na konju sivega starca, ki komaj prestavlja noge. Venomer ga priganja: »Hajdi, stari!« To je bilo pa tudi vse njegovo jezikovno znanje razen blažene madjarščine.

Iz gruč pred cerkvijo se začne razvijati vrsta voz, obdanih od ljudi in domačih živali. S solznimi očmi in z britkostjo se ozirajo izgnanci na domačo vas, ki jo zapuščajo.

Koliko se jih boše moglo vrniti v domačo vas, v zapuščene domove?...

Peljali smo se skozi Sedmograško po železnici na dopust. Srečal nas je na neki postaji vlak, ki je zbudil naše zanimanje. Nekaj tovornih voz je bilo izpremenjenih v sobe s posteljami, pogrnjenimi mizami in drugim. Na mizah so stale posode s cvetjem. Vse je bilo nekako praznično.

Vprašam eno družin, ki so se vozile v teh vozovih, kaj to pomeni.

Iskrečih oči mi odgovore vsi hkratu: »Vračamo se domov!«

ke, da bodo vedeli, da so iz milosti v domu, da jih zastoj rede.

To je — po mojem mnenju — jako važno dejstvo. Samozvesti bo manjkalo tem ljudem, ki se bodo rekrutirali iz teh domov. Kot manjka samozvesti nam, onim, ki smo in ki so bili navezani na take podpore v vseh mogočih oblikah in formah. Morda zato, ker so podpore delili tako, ne vem.

Potrebo dijaškega doma argumentirajo s tem, da manjka za dijake dobrih stanovanj. Kar pa je stanovanj na razpolago, da so zvečine slaba, vzgoji, duši fantiča škodljiva.

Zakaj manjka dobrih stanovanj? Zato, ker v dobra stanovanja ubogi dijaki nimajo dostopa, ker za dobra stanovanja nimajo denarja! Če pa sledi iz tega, da so zasebna stanovanja dijaku v pogubo, je drugo vprašanje.

Kdo more zahtevati od gospodinje, kateri plača študent par kron za posteljo, da bo povrh še pazila na fanta, da ga bo vzgajala, vodila. Ob nedeljah in praznikih gre gospodinja z možem in svojo deco kam na klobase, študenti pa udarijo svojo pot. Kaj čuda, če krenje s pota.

Bogati ljudje pa naroče: vzemite fanta seboj h koncertom, v gledališče — stroški postranska reč. To je razlika, velika razlika.

Kaj bi ne bilo umestneje, da bi preskrbel odbor mladim ljudem stanovanja pri dobrih gospodinjah, pri skrbnih, vestnih gospodarjih? Kaj bi ne bilo boljše, da podpira odbor dijaka na ta način, da plačuje zanj stanovanje pri zasebnih ljudeh? Mislim, mnogo boljše, kot pa, da se ga kasernira.

Stanko L.

Vojna.

Avstrijsko vojno poročilo. Dunaj, 21. okt. (Kor. ur.) Na vzhodnem bojišču je položaj neizpremenjen. — Italijansko bojišče: V dolini Fleims so se vrnile naše patrulje od uspešnega podjetja z 1 častnikom in 40 možmi kot ujetniki. — Južno vzhodno bojišče: Zapadno od Ohridskega jezera so se izjalovili močni francoski napadi ob pogumni obrambi avstro-ogrskih, nemških in bolgarskih čet. — Šef generalnega štaba.

Nemško vojno poročilo. Berlin, 21. okt. (Kor. ur.) Zapadno bojišče: Arm. sk. prestol. Ruprehta Bavarskega: Z morja so obstreljavali Ostende in napravili škodo na hišah. Na flanderski kopni fronti je bilo bojno delovanje zraadi megle do večera omejeno. Preden se je znočilo, se je ojačil ogenj na obrežju. Pri Düikirchnu in v nekaterih odsekih glavne bojne fronte smo zavrnil več sovražnih poizvedovalnih sunkov. — Arm. sk. nemškega cesarjeviča: Jutro je bilo megleno in zato mirnejše. Ko je postal izvid boljši, je narastla artiljerijska bitka pri Vauxaillonu do Braye do največje srditosti; trajala je z nezmanjšano silo, dostikrat naraščajoča do bobnajočega ognja, tudi čez noč. Večjih napadov doslej ni bilo. Pri ostalih armadah je bilo bojno delovanje neznatno. — Vzhodno bojišče: Vzhodno obrežje otoka Dagö so dosegle naše čete. Poizvedovalni oddelki so bili v notranjosti otoka. Doslej je naznanjenih več sto ujetnikov. Zasedli smo Šildav, ki leži med otokom Moon in kopno zemljo. Ruske bojne sile so se umaknile z Moonsunda proti severu in so nam prepustile potopljeno bojno ladjo »Slava« in parnike, ki so nasledili. — Na rusko-romunski kopni fronti nobenih posebnih dogodkov. — Macedonska fronta: V gorovju med dolino Skumbi in Ohridskem jezerom so napadle včeraj močne čete po močni pripravi. Nemške, avstro-ogrske in bolgarske čete so zavrnil z ognjem in protinapadom sovražni naskok. Vzhodno od Ohridskega jezera, od jezera Prespa do Černe in v dolini Vardarja je znatno narastlo artiljerijsko delovanje. — Prvi gen. kv. mojster: von Ludendorff.

Dogodki na morju.

Angleško mornariško poveljstvo sporoča, da sta bila v Severnem morju potopljena dva angleška torpedna lovca v bitki z dvema težko oboroženima nemškima ladjama. K temu dogodku poročajo iz Kristjanije: Na potopljenih torpednih lovcih je bilo 190 mož posadke. Rešilo se je le 10 mož.

Norveško mornariško poveljstvo sporoča, da so bili potopljeni, razen angleških torpednih lovcev, še 2 danska in 2 švedska parnika, 5 norveških parnikov in 1 belgijski parnik. Doslej so rešili 78 mornarjev. Od moštva potopljenih danskih parnikov se je večji del rešil.

Ameriški vojni oddelek sporoča, da je bil ameriški transportni parnik »Antilles« (6.878 ton) torpediran v evropski vojni zoni. Parnik se je potopil. Bil je na potu domov. Na krovu je bilo 167 oseb, od teh je utonilo 15 oseb. Podmorskega čolna, ki je potopil ladjo, niso zapazili. Armadni in mornariški častniki, ki so bili na parniku, so rešeni. Od ladijskih častnikov so potopljeni trije, od 33 vojakov je izgubljenih 16.

Nek nemški podmorski čoln je potopil na zapadni obali Angleške 6 parnikov, 1 jadrnico in 2 ribiški ladji z okroglo 38.000 tonami.

Politični pregled.

= **Obnovitev mandatov.** Imunitetni odsek državnega zbora je imel zadnje dni pretečenega tedna dve znameniti seji. Poslanec Lodgeman je zastopal stališče, da so obsojeni poslanci izgubili svoje državnozbornske mandate, poslanec dr. vitez Onciul pa je z vso odločnostjo zastopal pravno naziranje, da so bili obsojeni poslanci Choc, Vojna, Netolicky in Buřival obsojeni le zaradi civilnih pregreškov in so torej še vedno ostali poslanci. Drugače pa je ta reč pri poslancih dr. Kramar, dr. Rašin, dr. Markov in Kurilovič: ti niso bili na smrt obsojeni le zaradi civilnega zločina veleizdaje, marveč tudi zaradi enako težkega vojaškega zločina proti vojni sili države v zmislu § 327. Ta druga obsodba vojaških sodišč pa je pravoveljavna, vojaško sodišče je bilo pristojno in zato so ti gospodje izgubili svoje mandate. V tem zmislu je poslanec dr. Onciul stavil svoje predloge, da se mandati prvim priznavajo, slednjim pa odrečejo. Odsek je sklenil, da se dasta v tisk oba govora ter se razprava za tri tedne odgodi. — Vprašanje Grafenauerjevega mandata spada v prvo vrsto Onciulovih predlogov in se smatra za rešeno v zmislu svoječasnega sklepa.

= **Politični položaj v Avstriji.** Seja načelnikov klubov je sklenila, da se vrši glasovanje o proračunskem provizoriju na jutrišnji seji drž. zbora. Ministrski predsednik se še vedno pogaja s Poljaki in Ukrajinci glede večine za proračunski provizorij. V sled skrajno opozicionalnega stališča poljskih ludovcev je položaj še precej dvomljiv. Gotovo pa je, da bo večina za računski provizorij zelo majhna.

= **Jugoslovanski klub** je na svoji zadnji seji izvolil poslanca dr. Pogačnika v klubovo parlamentarno komisijo na mesto umrlega poslanca dr. Kreka.

= **Nova parlamentarna organizacija.** Nemški nacionalci snujejo — kakor poročajo listi — neke posebne vrste parlamentarno organizacijo. Dosedanje skupine »Nationalverbanda« ne bodo imele več skupnih zborovanj, marveč vsaka za-se. Vse skupine pa si izvolijo skupni delovni pravilni odbor, v kateri izvolijo na vsakih 5 poslancev enega zastopnika. Vodstvo tega odbora bo šlo 7 članov: načelnika, 2 namestnika in 4 prisednike.

= **Italija in Jugoslavlani.** Italijanski parlament je v petek začel razpravljati o proračunu. Poslanec Labriola je izvajal, da je Italija vedno konservativna in reakcionarna, dočim se baje razvijata Nemčija in Avstro-ogrska demokratično. Naloga Italije je, da ne dela politike v korist Črnogore iz dinastičnih vzrokov, ker bi to pomenilo delo v ko-

rist Avstrije. Naloga Italije je, pospeševati stvoritev jugoslovanske države, ki bo pomagala razdeljati Avstrijo. V tem zmislu je tudi treba zapostaviti aspiracije na Dalmacijo, katerih tudi Bissolati in Bonomi ne odobravata.

= Za državne uslužbence. Državno-zborski odsek za državne uslužbence se je v petek v navzočnosti zastopnikov vseh ministrstev posvetoval o draginskih dokladah in enkratnih podporah državnim uslužbenecem. Tekom razprave je bil stavljen predlog, da se državnim nastavljenecem draginska doklada poviša na 100 odstotkov mirovnih dohodkov, jim da doklade za nabavo obleke in obutve, ter ukrene vse potrebno za omiljenje gospodarske bede v zmislu odsekovih sklepov. Predlog je bil odkazan pododseku v nadaljnje razmotrivanje.

= Položaj v Rusiji. Vojaški kritiki angleških listov zelo odkrito pišejo o resnem vojaškem položaju Rusije, ki je postal zelo kritičen, ker se lahko nemške čete v Riškem zalivu izkrcajo. Usoda Rusije zavisi od ruske vzhodnomorske mornarice. »Novoje Vremja« poroča: Dne 16. t. m. se je vsled nevarnosti, ki jo je ustvarila izguba otoka Oesela za Reval, pričelo izpraznjevanje mesta. Prebivalci se umikajo v notranjost dežele. — Agenzia Stefani poroča iz Petrograda: Razen Revala se izprazni v najkrajšem času tudi Kronštad in Petrograd. Vlada se preseli v Moskvo ter se nastani v Kremli, kjer bo zborovala tudi konstituenta. — O ruskem brodovju so nemška poročila mnenja, da je prisiljeno sprejeti pomorsko bitko. Nemci pričakujejo to pomorsko bitko pred Finskim zalivom. Tudi v Petrogradu se zdi, da pričakujejo pomorsko bitko, vsaj petrogradska brzojavna agentura poroča o ojačenjih, ki so bila ruskemu brodovju poslana. Pričakovana pomorska bitka bo torej prinesla odločitev v boju za nadvlado v Vzhodnem morju. Nemci pričakujejo od te odločitve ugodno izpremembo položaja tudi na kopnem. Vse se samo izprašuje, ali Anglija tudi sedaj še ne bo prišla na dan s svojim velikanskim brodovjem.

= Razporeženje v Franciji. V francoskem parlamentu je podal v soboto ministrski predsednik Painlevé izjavo o vojnih ciljih. Republikanski poslanec Ribeyre je izvajal v svoji interpelaciji o splošni politiki vlade, da dosedanja vnana politika ni politika Ribota, ampak politika Francije, ter pozval vlado, naj označi svojo politiko. Ministrski predsednik Painlevé je izjavil, da mora debata pokazati, je-li vlada še uživa zaupanje zbornice ali ne. Ministrski predsednik je prepričan, da imajo aliranci zmago v rokah, če obdrže disciplino in ostanejo složni. Vojni cilji Francije obstoje izključno v vspostavitvi njene pravice, zlasti v vrnitvi Alzacije-Lorene. Vojna se mora nadaljevati z vsemi sredstvi, izkoristiti se morajo vsi pripomočki zaveznikov, da se doseže ta cilj. Kühlmannova izjava, da Nemčija Alzacije-Lorene nikdar ne odstopi, je bila napoved boja, na katero je Lloyd George odgovoril z napovedjo, da bo stala Anglija ob strani Francije, dokler se tej ne vrne Alzacija-Lorena. Zbornica je potem sprejela dnevni red, ki izraža vladi zaupanje.

= Novo švedsko ministrstvo. Švedska je dobila novo liberalno ministrstvo. Eben je predložil kralju listo novega ministrstva. Ministrski predsednik je Eben, minister vnanih zadev Kellner. Pri zaprisegi je minister Eben označil glavna načela nove vlade ter zlasti naglašal, da bo Švedska neomajno vztrajala pri politiki stroge nevtralnosti.

Dnevne beležke.

— Ali nas hočejo izstradati? Zadnje poročilo aprov. odseka ljubljanskega mesta nam odpira najtemnejši izgled za prehrano ljubljanskega prebivalstva: Kruha ne bo, moke in krompirja in mesa tudi ne, premoga mogoče komaj za kuho, petrolejskih zalog ni... Civilno prebivalstvo naj leže menda živo v grob. Poročilo aprovizacijskega odseka pravi, da je

bila vlada ponovno opozorjena na to, naj pravočasno preskrbi najpotrebnejša živila, ker drugače bo ljubljansko prebivalstvo lepega dne popolnoma na suhem. Skoraj neverjetno se nam zdi, da bi bile transportne težkoče prav edini vzrok za pomanjkljivo aprovizacijo ljubljanskega mesta, saj naglašajo vsi merodajni faktorji, da je prebivalstvo v zaledju prav tako važen činitelj za zmago kakor dobro oskrbovana armada. Ali kako naj prebivalstvo v zaledju izvršuje tiste naloge, ki so v zvezi z vojno, če je lačno, če mora prezebiti, če mora sklopiti svoje delo ob štirih popoldne, ker nima luči? Ako je prišlo žito že na Štajersko, ali je potem pot do Ljubljane res tako dolga, da bi se ne dale odpraviti transportne zapreke? Skoraj gotovo se skrivajo za transportnimi zaprekami kakšni drugi nagibi, ki so povzročili, da je Ljubljana naenkrat brez vseh živil. Živino n. pr. kmetje kar ponujajo, ker nimajo krme; krompir bi se bil dobil za armado prav lahko že danes v Galiciji, kjer ga je letos silno veliko in bi nam ostal pridelek domače dežele. Prav močno manjka resne volje, da bi se vršila aprovizacija Ljubljane v redu in skoraj gotovo se ne motimo s trditvijo, da so enkrat aprovizacijska in politična vprašanja v prav tesni zvezi. Razporeženje med ljubljanskim prebivalstvom je skrajno napeto in razburjeno zaradi izstradalne politike centralnih oblasti. Vlada je tako neprevidna, da tudi še v četrtim vojnem letu razlikuje med manj in več vrednimi narodi. Namesto, da bi ublaževala s kar najmanj pristranskim postopanjem nasprotstva, jih s kar najbolj pristranskim postopanjem postruje.

— Glede vprašanja prehrane so se pritoževali avstrijski poslanci v državnem zboru že večkrat in prav često so očitali ogrski vladi, da zabranjuje uvoz živil iz Ogrske. Na take očitke odgovarjajo ogrski listi v nedostojni obliki in te dni je odgovarjal tudi ogrski minister za prehrano, grof Hadik seveda zopet ob neki priliki pred — časnikarji. Trdil je, da Ogrska ne more dati „zadnjega grizljaja“. Če bi pa izvedli na Ogrskem kontrolo, ali če bi izvedli tam racioniranje prehrane kakor je uvedena v Avstriji, bi pa najbrže prišli do drugačnih zaključkov. Avstro-Ogrska ima skupno vojaštvo, vodi skupno obrambo in proti pogodbi je, če se tudi bremena ne razdele med obe državi enakomerno. Če gladujemo v Avstriji, tam pa imajo obilico živil, je to krivično, če mora žrtvovati avstrijsko prebivalstvo vse svoje moči, zakaj bi jih istotako ne žrtvovali Ogrji. Vzrok temu početju tiči v slabosti avstrijske vlade in v neobzirnem ogrskem pohlepu po bogastvu. Ogrska je zaprla meje za živila v Avstrijo. Vlada sama dovoljuje izvoz prodaja blago, nekaj nam nekaj pa tudi v inozemstvo toda po cenah, ki so po 50 do 100 odstotkov višje nego maksimalne cene pri nas v Avstriji. To dejstvo ne potrjuje nič drugega kakor da odredbe ogrske vlade v tem vprašanju poznajo v prvi vrsti le svoj lastni žep. Gre za navijanje cen. Dolžnost obeh držav, bi bila v tej vojni, če imata res skupne interese, da bi se bila izvedla prehrana v obeh državah enotno, kakor vse skupne zadeve. Ker se to ni zgodilo, krvavi avstrijsko prebivalstvo fizično in gospodarsko bolj nego ogrsko. Kriva vsemu temu pa je uprava monarhije.

— Pri nas in v Nemčiji. V odseku za državno gospodarstvo v nemškem rajstagu je dejal državni tajnik Waldow, da je Nemčija dovelj preskrbljena z moko in krompirjem za vse leto, zato se poviša izmera moke na osebo. — In kdo govori pri nas o povišanju izmeri? Pri nas stradamo, tam gledajo brez skrbi v bodočnost. Seveda, Rusko Poljska in Galicija sta blizu Nemčije in v zasedenih delih Rumunije izčrpavajo Nemci poljske pridelke do zadnjega — nam pa še Ogrska zapira svoje zaloge.

— Ne sedem — temveč 29 let! Pišejo nam: „Naprej“ poroča po „Slovenca“, da je bil sklenil deželni odbor kranjski 1. februarja 1910 peticijo na vlado, naj se pri zemljiških knjigah vojvodine kranjske v napisu imovinskega lista navede ime katastrske občine v obeh deželnih jezikih, in da je to peticijo rešila vlada ugodno 14. oktobra 1917. „Naprej“ pristavlja, da je več kot sedem let potreboval uradni „šimel“ za rešitev te peticije! — Kaj

pa porečete, če Vam povem, da je deželni zbor kranjski že leta 1888 z resolucijo pozval vlado, naj potrebno ukrene, da se zemljiške knjige v navedenem zmislu spravijo v red? To svojo resolucijo je še v naslednjih zasedanjih večkrat ponovil. Vlada je odgovorila že v l. 1889, da se bo stvar rešila, ko bo izgotovljen „imenik krajev“ povodom ljudskega štetja koncem leta 1890 in ko se bo izvršila enketa s „Slov. Matico“ za natančno določitev krajevnih imen. Ta enketa je dovršila svojo nalogo že v letu 1890 in „imenik krajev“ je prišel leta 1894 na svetlo. Toda slovenska krajevna imena le še niso prišla v zemljiške knjige. Zato je deželni zbor v letu 1898 zopet povprašal, kaj je s stvarjo, in vnovič zahteval, da se resoluciji ugodni. Vlada je odgovorila, da je treba določiti še pisavo nekaterih krajevnih imen, in sklicala je zopet posebno — enketo. Tudi ta enketa je dovršila svojo nalogo in sicer začetkom leta 1899. Potem pa — adijo za nadaljnih osemnajst let! Če je vlada sedaj dovolila vpisovanje slovenskih krajevnih imen v zemljiško knjigo, je to jako lepo. Stvar bo pa še potem rešena, kadar bodo slovenska imena tudi v resnici vpisana. In zato — le še počakajmo!

— Čudno postopanje. Pišejo nam: Dobil sem z Dolenjskega 650 kg blaga na državni kolodvor v Šiško. Železnica mi ga je dostavila — stanujem v Udmatu blizu Martinove ceste — in za dovoz zaračunala 14 K — reci: štirinajst kron. To se pravi: za dovoz iz Šiške na Martinovo cesto. Vsak špediter bi pripeljal to blago za 5—6 kron. Opozorjamo čitatelje, naj prepovedo železnici dostavljati njih blago, kajti tako oderuško postopanje je nezaslišano. — Op. uredništva: Vam svetujemo, da naznanite ta primer c. kr. državnemu pravdnistvu, da obtoži železnico zaradi navijanja cen.

— Neverjetno — a resnično. V Ljubljani imamo več grosistov, ki dobivajo vsled starih pogodb petrolej od rafinerij. Po novem razdeljujejo petrolej c. kr. deželna vlada in okrajna glavarstva. Pribili smo že enkrat, kako blago podražujejo z ureditvijo okrajnih razdeljevalnih mest. Kar smo te dni zvedeli, je višek nerodnosti. V Ljubljani je dobil nalóg za razdeljevanje petroleja — ne Krisper, ne Šarabon ali Perdan, ki so grosisti — tnpak neki Sever, ki ni imel s petrolejem še nikdar več opraviti kot vsak detajlist. Petrolej bo morala firma Krisper ali Šarabon oddati Severju, ta bo šele dalje razdeljeval. Čemu to — vedo bogovi in nerodnost c. kr. okr. glavarstva ljubljanske okolice.

— Samomor. Kakor smo že poročali, so v soboto zjutraj ob Št. Jakobskem nabrežju opazili v Ljubljani truplo starejše ženske, ki je imela na rokah prerezane žile. Dognalo se je, da je utopljena 66 let stara vdova Julijana Brus, ki je imela loterijsko kolekturo v Medarski ulici. Vdova Brus je živela baje v ugodnih gmotnih razmerah. Vzrok samomora ni znan. Zločin je baje izključen, ker so rane na rokah take, da se iz njih da sklopiti le na samomor.

— Iz Šiške. Čuden red je pri komisiji v Šiški, kadar dele karte. Zadnjič so zmanjkale karte za petrolej, ki se je v Šiški razdal — mnogi Šiškarji so dobili izkaznice za konsum v Vodmatu (Zaloška cesta) —; sedaj v petek pa je zopet zmanjkalo izkaznic za krompir in kavo, tako, da so zopet moralni delavci bežati na magistrat po nje. Ljudje imajo slabe čevlje, malo časa — prosili bi te komisije, naj malo bolj pazijo in vzemo toliko izkaznic, kolikor jih rabijo. Saj to se mora vedeti!

— Kako se Ogrji norčujejo iz Avstrije in njenih prebivalcev. Minister Höfer je nedavno v parlamentu pripovedoval, da je res hudo z Ogrji. Naveli bomo primer, ki kaže vso zlobnost ogrske čifutarije. Neka tvrdka na Kranjskem je dobila z Ogrskega 1500 kg (reci in beri: petnajststo kil) slanine v plombiranem vagonu, tako, da je za to »svetost«, ki je ležala v velikem vagonu plačala vožarine od Czakaturna v Ljubljano nad 700 kron... Konsument bo sedaj vsako kilo zato 50 vin. dražje plačal. Da, da — naj živi dualizem. — Še to. Tudi na Ogrskem

so maksimalne cene za mast in slanino. Danes: od 7½ krone do 8½ krone — ne dobiš za 40 K — en kilogram nobene masti. Vagon masti: 400.000 K, in to se godi pri ogradskih oblastnih, ki ne ganejo z meščanom, da bi te lumparije preprečile.

— Iz Tržiča nam pišejo: Naša občinska aprovizacija deluje res imenitno. Po navadi prodaja blago iz obč. aprovizacije trgovka Ivana Vidmar. Te dni je imela prodajati zabelo. Na občini je bilo razglašeno, da se začne prodaja popoldne ob 3. ko so ljudje prišli po zabelo, se jim je odgovorilo: Zjutraj ob 10. je že bilo razprodano. Prosimo slavno aprovizacijo, da to pojasni. — Pri občinski aprovizaciji imajo trgovci v časti; konsumna prodajalna, kjer je že večina Tržičanov in okoličanov, gospodom ni po všeči.

— O bedi v Idriji piše v štev. 76 »Najprej« neki rudar. Zaključek njegovih izjav o rudarski revščini je: saj nimamo nikogar, ki bi na pristojnih mestih storil kaj za nas. Kdo je, ki to piše, nam ni znano. Toda zdi se nam, da je to mož, kakršnih je mnogo med nami delavci, posebno še v Idriji, da pričakujejo pomoči le od drugih, sami pa držijo roke križem. Na javnem shodu 30. septembra se je veliko sklepalo, še več pa govorilo. Spominjamo se, da se je na tem shodu pozivalo in rotilo delavce, naj vstopijo vsi v organizacijo, ker le tedaj sme delavstvo pričakovati, da se bodo sklepi shoda tudi res uresničili. Danes je od tega že skoraj tri tedne, a niti en nov član se ni vpisal v rudarsko organizacijo »Unije«. Kdo naj se potem briga za nas? Morda unijsko vodstvo, ki ga ne poznamo drugače kot v sili? Morda poslanci, ki zanje glasovali nismo? Morda pritožbena komisija, če se pritožujemo samo doma za pečjo ali pa v časopisu? Morda rudarska zadruga, če jo puščamo, kadar je potrebna pomoči na cedilu in jo ob vsaki priliki proklinjamo? Ali naj zahtevamo boljše razmere v aprovizaciji od »Vojne zveze«, ker so se povečini skoraj vsi rudarji in provizionisti podpisali za nadaljno rudniško aprovizacijo in dali s tem zaupanje upravi, čez katero se dan na dan jeze? Dragi tovariš dopisnik, v taki delavski zavednosti, kot je med nami, bo ostalo ne le pri starem, ampak bo še veliko veliko slabše. Dva kilograma krompirja za osebo na mesec in 20 dkg slanine za delavce, ne všteti ostalih družinskih članov na pol drugi mesec ter družega nič, bo ostajalo še nadalje. Nikogar ne bo, da bi se potegnil za nas, če se sami ne bomo. Svaka sila do vremena, pravi pregovor. Isto pravim jaz, sila bo streznila tudi naše tovariše delavce in potem se bodo našli tudi ljudje, ki bodo nam pomagali. Sedaj pa te sile še ni, zato tudi pomoč ni še potrebna.

— Smrtna nesreča. V Kranju je povozil avtomobil drugošolca tamošnje gimnazije J. Tajnika, sina temkajšnjega davčnega oficijala Josipa Tajnika. Mladi dijak je umrl vsled težkih poškodb.

— Pomanjkanje premoga na Koroškem. Dne 15. oktobra je bila vsled pomanjkanja premoga zatvorena deželna bolnica v Celovcu. Sedaj pa razglasa deželni odbor koroški: Bolnica in hiralnica v Beljaku se zatvorita dne 22. oktobra zaradi pomanjkanja premoga. Bolniki in hiralci se odpuste iz zavoda.

— Velika tatvina tobaka. Iz Gradca poročajo: Pošiljatev 30.000 egiptovskih cigaret in 11 kilogramov puržičana, ki je bila namenjena za tukajšnjo trafiko za specialitete, se je izgubila ali pa je bila med vožnjo ukradena. Dosedaj še niso mogli dognati, kaj se je zgodilo s tobakom.

— Denar za nakup masti — zaigral. Štaterska centrala za nakup masti je izročila agentu Kondorju pol milijona kron, da nakupi na Ogrskem mast. Kondor je zaigral ves denar. Ko so ga zaprli, je prosil, da ga izpuste proti kavciji 400.000 kron. Kondor je bil v mirnih časih neznaten uradnik v Budimpešti, a med vojno se je povzpela do takega zaupnega mesta in brezvestno zapravlja denar pri igri. Naše organizacije so res vzorne.

— Vpklci za črnovojniško službo nesposobnih. O namenih ministrstva za deželno brambo glede vpoklica za črnovojniško službo nesposobnih proča »Žeiti«: Osebe, ki so kot »invalidne, za črnovojniško službo nesposobne« klasificirane, ne bodo na noben način vpoklicane. V interesu splošnosti pridejo za vpoklicanje v poštev v prvi vrsti take osebe, ki ne izvršujejo nobenega poklica. Pri takih se ne bo jemal obzir na socialni položaj. Neobhodno potrebno število oseb se bo naznanilo političnim oblastvom. Ko bo število določeno, bodo politične oblasti — v Ljubljani magistrat — iz imenika prebirancev poiskala one, ki so bili klasificirani kot nesposobni ter zmed teh v smislu navodila izbrala one osebe, ki bi bile glede porabnosti in rodbinskih razmer še najbolj sposobne. Pri enaki sposobnosti je vpoklicati mlajše moči. Politične oblasti morajo do 30. oktobra predložiti nominalne konsignacije onih, ki naj bi se vpoklicali, vojaškim oblastim, katere bodo potem odredile vpoklic za dan 16. novembra. Mogoča je tudi prostovoljna zglasitev. Kdor se zglašuje prostovoljno, sme skoraj z gotovostjo računati na to, da bo določen za ono službeno porabo, za katero se sam zglašuje.

— Centrala za orehe. Kakor poročajo dunajski listi, se je ustanovila centrala za orehe. V kratkem se izda naredba, ki določa prisilno ponudbo za orehe, lešnike in njih jederca. Maksimalne cene za orehe se določijo na 350 kron, za istrske lešnike na 500 kron in za druge tuzemske lešnike na 275 K za 100 kilogramov.

Aprovizacija.

Prodaja moke za stranke. Strankam se bode prodajala moka od srede 24. oktobra 1917. do vštete sobote 27. oktobra 1917. Na vsako izkaznico se dobi pol kg moke za kuhinjo, kilogram po 66 vin. — Ostanek moke je napovedati zanesljivo v ponedeljek 29. oktobra 1917.

Sveža repa za prvo uradniško skupino. Mestna aprovizacija bo delila v torek, dne 23. t. m. popoldne, na Poljanski cesti št. 15 prvi uradniški skupini svežo repo. Določen je ta-le red: Od 1. do 2. št. 1 do 100, od 2. do 3. št. 101 do 200, od 3. do 4. št. 201 do 300, od 4. do 5. št. 301 do konca. — Vsako oseba prejme repe eno mero, ki tehta prilično 5 kg. Ta mera repe stane 50 vin. Pripravite vreče.

Zadružno gibanje.

Okrajno konsumno in hranilno društvo »Vorwärts« v Spitalu ob Dravi obstoji sedem let. V sedmem letu, to je v letu 1916-17, je napravilo za K 500.892.26 blagovnega obrata. Ima 6 prodajal in sicer v Spitalu dve, po eni v Steinfeldu, Liencu, Radentheimu in Gmündu. Deležev ima K 45.196.02, rez. sklada K 20.521.61, spec. rez. sklada K 4.742.39. — Na čelu društva je sodrug Gabrijel iz Spitala.

Prvo spodnjeavstrijsko delavsko konsumno društvo na Dunaju je največje delavsko konsumno društvo v Avstriji. V letu 1916-17 je prodalo blaga med člane za kron 13.168.223.31. — Članov ima 39.174, ki so vplačali v društvo deleža K 606.698.24. Rez.

Splošno kreditno društvo

r. z. z o. z. v Ljubljani.

Hranilne vloge na knjižice in v tekočem računu se obrestujejo po 4 1/2 % od dne vloge do dne dviga. Na razpolago so domači hranilniki. Rentni davek plačuje zadruga sama.

Posojila se dajejo na hipoteke, zastavna pisma, osebni kredit, vrednostne listine (efekti), predujmi na lombard pod zelo ugodnimi pogoji.

Menice se eskomptujejo po razmerju bančne obrestne mere.

Telefon št. 120.

Cek-konto poštne hranilnice št. 45.156.

sklad društva pa znaša K 445.084.22. Dividende izplačajo letos K 553.046. — Poleg tega društva so še 3 velika delavska društva na Dunaju in eno konsumno društvo meščansko pod imenom: I. Wiener Konsum-Verein, ki je največje v Avstriji.

»Hangyja« se imenuje v Budimpešti tamošnja velenakupna družba ogrskih zadrug. V vojnih letih je napravila znaten dobiček vsled ogromnega obrata. Iz tega dobička je izročila en milijon kron v svrhu ustanovitve narodno-gospodarskega vseučilišča v Budimpešti.

Glavno gospodarsko mesto za oskrbo železničarjev. Z ozirom nato, da železničarji vedno tožijo nad pomanjkljivostjo železniške aprovizacije, je c. kr. urad odločil, da uredi prehrano železničarjev tako kot je to za delavce vojne industrije. Po daljših debatah se je sklenilo: ustanoviti »glavno gospodarsko mesto za železničarje«, ki bo od tozadevnih central prejemale potrebne predmete. To »glavno gospodarsko mesto« (gospodarska železničarska centrala) bo zalagala železničarje ... Bomo videli.

Soc. dem. konsumno društvo »Produktion« v Hamburgu je darovalo iz čistega prebitka K 1.000.000 (en milijon kron) za zgradbo »Otroškega doma«, kjer bo zavetišče za hamburške otroke.

Kons. društvo rudarjev v Hrastniku.

r. z. z o. z.

vabi na

občni zbor,

ki bo

v nedeljo dne 28. oktobra 1917 v zadružni gostilni ob 3. popoldne.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo računov za leto 1916/17.
3. Poročilo nadzorstva in podelitev odveze načelstvu.
4. Razdelitev prebitka.
5. Volitev enega člana v načelstvo.
6. Volitev štirih nadzornikov.
7. Predlogi in nasveti.

Predlogi naj se najmanj 8 dni pred občnim zborom naznanijo načelstvu.

Za nadzorstvo:

A. I. Privšek.

Vrvica

pletena
iz
celuloze

E. MENASSE

Skladišče in zastopstvo
papirnih tovarn v
TRSTU.